

Voorstellen voor een vitale journalistieke sector

INBRENG VOOR PROGRAMMACOMMISSIES VAN POLITIEKE PARTIJEN – JUNI 2025



40

NIEUWSMERKEN

MAANDELIJKS BEREIK:
12 MILJOEN

NEDERLANDERS

3.000

(FTE) JOURNALISTEN
IN VASTE DIENST

De journalistiek staat onder druk. Niet alleen worden journalisten bedreigd, ook de toekomstbestendigheid van private nieuwsmedia staat op het spel.

Internationale techbedrijven zijn een bedreiging voor de vitaliteit van de Nederlandse onafhankelijke nieuwsmedia. Met hun platforms bepalen tech-bedrijven wie welk nieuws wanneer te zien krijgt, waarbij onafhankelijke journalistieke afwegingen ondergeschikt zijn gemaakt aan algoritmes.

Nadat grote techbedrijven zich al het leeuwendeel van de advertentiemarkt hebben toegeëigend, begeven zij zich door de ontwikkeling van artificiële intelligentie (AI) nu ook op de nieuwsmarkt zelf door (vaak incorrecte) informatie over nieuwsgebeurtenissen te genereren. Daarbij maken ze aantoonbaar gebruik van onze nieuwsartikelen, zonder toestemming of vergoeding. De conclusie is glashelder: de wetgever moet zijn rol pakken en zorgen voor een eerlijk speelveld om de vrije pers te beschermen.

We roepen op om beleidsvoorstellen te doen die bijdragen aan toekomstbestendige, pluriforme en onafhankelijke nieuwsmedia. In navolging van het recente advies van de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid roept NDP Nieuwsmedia op tot bescherming van beide pijlers: zowel publiek als privaat. Om dit te realiseren doet NDP Nieuwsmedia zes concrete suggesties aan uw programmacommissie.

1

Bescherm journalisten: stop het bedreigen en intimideren van journalisten.

2

Reguleer de internationale techplatforms om de journalistiek te beschermen.

3

Tref maatregelen die zorgen voor een eerlijk speelveld op de advertentiemarkt, met kansen voor nieuwsbedrijven.

4

Stimuleer journalistiek in de regio: niet alleen publiek, maar ook privaat!

5

Maak onafhankelijke journalistiek voor burgers toegankelijker: verlaag het btw-tarief voor nieuws naar 0%.

6

Investeer in mediawijsheid in samenwerking met de journalistiek

NDP Nieuwsmedia doet de volgende zes voorstellen:

1

Bescherm journalisten: stop het bedreigen en intimideren van journalisten

Bedreigingen aan het adres van journalisten blijven helaas aan de orde van de dag. Dit heeft een verlamme werking op zowel journalisten als nieuwsredacties en vormen daarmee een gevaar voor de persvrijheid en de democratie. De veiligheid van journalisten is een gedeelde verantwoordelijkheid van alle partijen die het maatschappelijk debat vormgeven en bewaken.

NDP Nieuwsmedia roept daarom op tot de volgende concrete maatregelen:

- PersVeilig verricht belangrijk werk en verdient structurele financiële overheidssteun, zodat het journalisten kan blijven ondersteunen, door trainingen en juridische bijstand.
- Verplicht grote techplatforms om maatregelen te nemen tegen bedreigingen. Start met een pilot waarbij de platforms bedreigingen tegen journalisten monitoren. Neem maatregelen als platforms verstek laten gaan op dit onderwerp.
- Journalisten en nieuwsredacties hebben steeds vaker te maken met disproportionele juridische aanvallen, rechtszaken met onredelijk grote schadeclaims en absurde eisen. Dit alles om onwelgevallige kritische journalistieke publicaties tegen te houden. Dit zijn aanvallen op de persvrijheid en moeten gestopt worden. Nederland moet daarom de Europese anti-SLAPP richtlijn volledig implementeren. Neem daarbij de aanbevelingen van de Raad van Europa over en vergroot het maatschappelijk bewustzijn rond SLAPPs.

2

Reguleer de internationale techplatforms om de journalistiek te beschermen

Artificiële intelligentie biedt veel kansen, ook voor de journalistiek. De grote techbedrijven begeven zich echter met AI in sneltreinvaart op de nieuwsmarkt. Techbedrijven domineren al de distributie van informatie. Hierdoor verschaalt de toegang tot het Nederlandse journalistieke aanbod en staat de democratische functies van media onder druk. Door de nieuwe ontwikkeling van AI kan de opiniemacht van techbedrijven verder toenemen, en worden zij niet alleen distributeur van nieuws, maar ook producent van content. Dit is een nieuw gevaar voor het verdienvermogen en de toekomstbestendigheid van Nederlandse nieuwsmedia.

Dat techplatforms nu producent van content worden, is een groot maatschappelijk probleem doordat AI-chatbots met regelmaat inconsistente, verouderde en ronduit foutieve antwoorden produceren over het nieuws. Dat de adoptie van AI-nieuws onder jongeren daarbij nu al een vlucht neemt, maakt deze ontwikkeling extra zorgelijk.

NDP Nieuwsmedia roept daarom op tot de volgende concrete maatregelen:

- Erken de cruciale rol van nieuwsmedia in het AI-ecosysteem. Stimuleer een licentiemarkt voor het gebruik van nieuwscontent voor de training van AI-systemen, waarbij nieuwsmedia een faire vergoeding krijgen voor gebruik van hun content.
- Borg en versterk daartoe de auteurswetgeving waar het gaat om AI, zodat nieuwsuitgevers hun auteursrechtelijk beschermde nieuwsartikelen kunnen beschermen tegen ongeoorloofd gebruik van AI-partijen. Neem positie in tegen parasiterend gedrag van AI-ontwikkelaars en ondersteun wetgeving in Brussel die dit adresseert.
- Verstevig de transparantieplichting in de Europese AI Act, zodat techplatforms geen misbruik maken van rechthebbenden, die niet weten of hun werk wordt gebruikt door techplatforms.
- Versterk de toegankelijkheid en zichtbaarheid van betrouwbaar nieuws, afkomstig van zowel publieke én private nieuwsmedia, in de online omgeving. Ontwikkel hiervoor prominentiebeleid (due prominence) voor publieke én private nieuwsmedia dat toegang tot kwaliteitsjournalistiek garandeert.

3

Tref maatregelen die zorgen voor een eerlijk speelveld op de advertentiemarkt, met kansen voor nieuwsbedrijven.

Om te investeren in journalistiek zijn stabiele advertentie-inkomsten essentieel. Private nieuwsmedia moeten zich nu al staande houden tegenover de dominante positie van grote techbedrijven die 80 procent van de online Nederlandse markt in handen hebben. Het nieuwe kabinet moet het beteugelen van de marktdominantie van de internationale techbedrijven in de EU aanjagen en de positie van Nederlandse partijen versterken.

Ook de voorgenomen verruiming van de reclamemogelijkheden bij de NPO verzwakt de concurrentiepositie van private nieuwsmedia ernstig, met name op de online advertentiemarkt. Een verlies aan advertentie-inkomsten leidt ertoe dat het nieuws duurder wordt voor de consument. En daardoor minder toegankelijk wordt. Afnemende vraag leidt tot ontslag van journalisten op redacties en een verschraling van het nieuwsaanbod. Het is cruciaal dat advertentie-inkomsten voor private nieuwsmedia behouden blijven en – liever nog – groeien, zodat nieuwsuitgevers kunnen blijven investeren in redacties en nieuwsabonnementen betaalbaar blijven.

NDP Nieuwsmedia roept daarom op tot de volgende concrete maatregelen:

- Houd de publieke omroep reclameluw, ook op de online platforms van de NPO.
- Beteugel de oneerlijke marktdominantie van Big Tech door Europese regulering van de online advertentiemarkt.
- Stimuleer met fiscale maatregelen dat adverteerders vaker via Nederlandse journalistieke media adverteren. De overheid kan daarin het goede voorbeeld geven. Dit leidt tot investeringen in de Nederlandse economie en de Nederlandse journalistiek, in plaats van het weglekken van geld naar de mondiale techplatforms. De aanstaande European Democracy Shield uit Brussel kan hiervoor aanknopingspunten bieden.

4

Versterk journalistiek in de regio: niet alleen publiek, maar ook privaat!

Vitale regionale en lokale journalistiek is essentieel voor de Nederlandse nieuwsvoorziening. Uit onderzoek blijkt dat burgers meer betrokken zijn bij hun buurt als zij op de hoogte zijn van wat er speelt. Om de regionale journalistiek te versterken is een integrale visie op de toekomst van de regionale nieuwsvoorziening noodzakelijk. Daarbij dient het kabinet - indachtig het advies van de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid - oog te hebben voor publieke én private nieuwstitels. Publieke en private partijen moeten de ruimte krijgen om elkaar journalistiek aan te vullen en te versterken.

NDP Nieuwsmedia roept daarom op tot de volgende concrete maatregelen:

- Formuleer – mede op advies van de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid – een brede visie op lokale en regionale journalistiek die alle spelers in dit veld, ook private, in beeld brengt.
- Stimuleer niet alleen publieke omroepen zoals in het aankomende wetsvoorstel Lokale Omroepen, maar ontwikkel samen met de private sector maatregelen die het gehele ecosysteem van de lokale en regionale nieuwsvoorziening versterken.
- Investeer in regioverslaggeving: introduceer regelingen voor regionale private nieuwstitels, zodat er meer regioverslaggevers in dorpen, wijken en buurten zijn. Dit kan via het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek.

5

Maak onafhankelijke journalistiek voor burgers toegankelijker: verlaag het btw-tarief voor nieuws naar 0%

Iedere Nederlander verdient toegang tot onafhankelijke en betrouwbare journalistiek. Dit draagt bij aan beter geïnformeerde Nederlanders en een groter gevoel van verbondenheid in de samenleving. Toegang tot onafhankelijk nieuws is daarnaast een belangrijke pijler in het versterken van onze weerbaarheid in periode van oorlog- en crisissituaties. De politiek kan de toegankelijkheid van de nieuwsvoorziening stimuleren met een lager btw-tarief. In landen om ons heen gebeurt dit al. In Denemarken, België, Ierland is al een btw-nultarief van toepassing, evenals in de niet-EU-landen Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk.

Een verlaging van het btw-nultarief maakt de toegang tot nieuws acht procent goedkoper, waardoor meer Nederlanders toegang krijgen tot onafhankelijk nieuws. Uit onderzoek blijkt dat een dergelijke btw-verlaging door de toegenomen vraag naar nieuws het aantal banen in de journalistiek met 285 fte laat groeien. Dit is een stevige impuls voor redacties en voor investeringen in (onderzoek)journalistiek.

Om de private journalistiek toegankelijker te maken voor een breed publiek roept NDP Nieuwsmedia daarom op tot de volgende concrete maatregel:

- Voer een btw-nultarief in voor nieuwsmedia, in navolging van Denemarken, België, Ierland Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk.

Investeer in mediawijsheid in samenwerking met de journalistiek

Het vertrouwen van jongeren in onafhankelijke nieuwsmedia neemt af. Het is cruciaal voor de democratische functie van Nederlandse nieuwsmedia dat het kabinet actief investeert - samen met de nieuwssector - om programma's op te zetten die kinderen en jongeren leert hoe journalistiek werkt. Niet door te focussen op de frames en fake-news, maar door duidelijk te maken dat journalisten onafhankelijk verslag doen, en waarom dit een onmisbaar element in een democratie is.

NDP Nieuwsmedia roept daarom op tot de volgende concrete maatregel:

- Stimuleer mediawijsheid in samenspraak met de journalistiek. Leer de nieuwe generatie nieuwsconsumenten hoe kwaliteitsjournalistiek werkt. Stimuleer nieuwseducatieprojecten als de jaarlijkse Schrijfwedstrijd en Journalist in de klas. Betrek de pers bij leerdoelen en leermiddelen voor het onderwijs.

Meer informatie:

*Jim Verhoef manager public affairs NDP Nieuwsmedia,
j.verhoef@ndpnieuwsmedia.nl
06-41069638.*